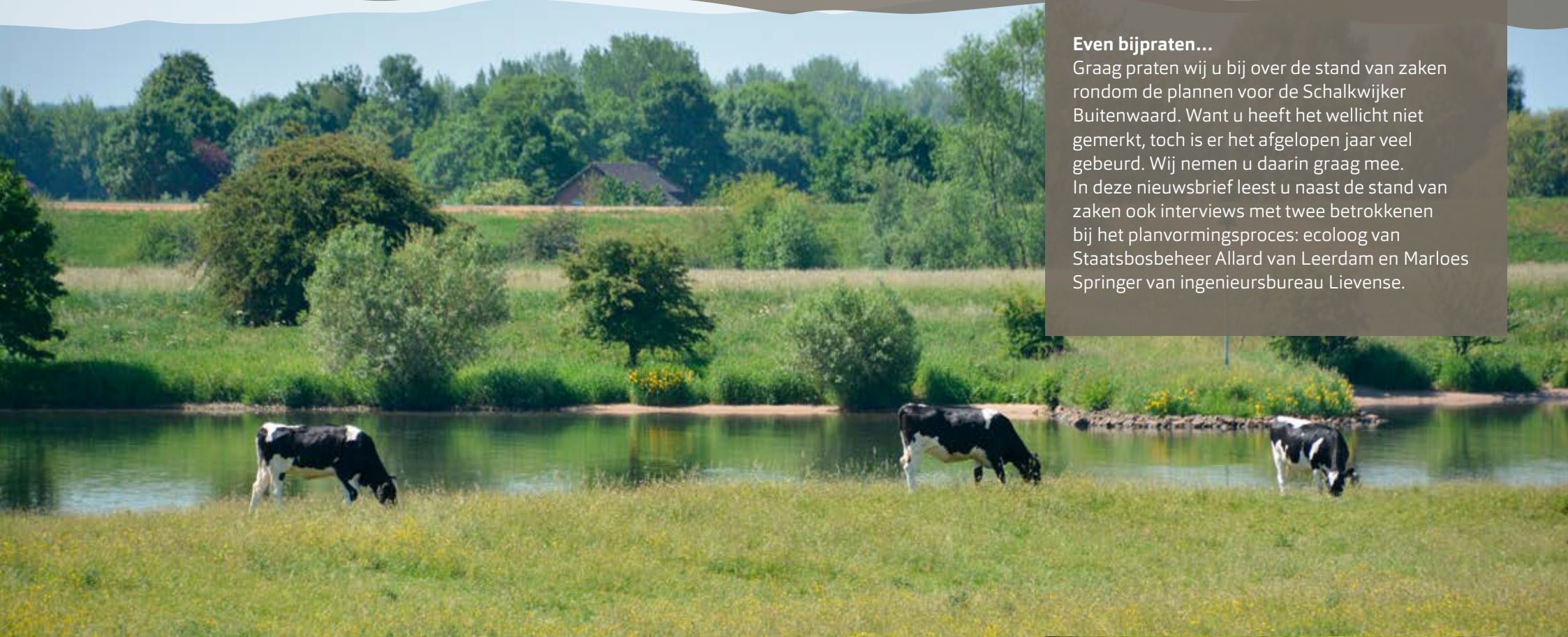

Schalkwijker Buitenwaard

Nieuwsbrief

Mei 2020

Even bijpraten...

Graag praten wij u bij over de stand van zaken rondom de plannen voor de Schalkwijker Buitenwaard. Want u heeft het wellicht niet gemerkt, toch is er het afgelopen jaar veel gebeurd. Wij nemen u daarin graag mee. In deze nieuwsbrief leest u naast de stand van zaken ook interviews met twee betrokkenen bij het planvormingsproces: ecoloog van Staatsbosbeheer Allard van Leerdam en Marloes Springer van ingenieursbureau Lievense.

Over het afgelopen jaar

Doel van de plannen voor de Schalkwijker Buitenwaard is om de natuur in de Buitenwaard in fases gevarieerder te maken. We willen iedereen laten genieten van prachtige riviernatuur waar hoog- en laagwater voor dynamiek zorgt, de biodiversiteit toeneemt en waar gewandeld en gestruind kan worden.

Onderzoek

Het afgelopen jaar heeft vooral in het teken gestaan van onderzoeken. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd op het gebied van archeologie, bodem, natuur, stikstofdepositie en rivierkunde. Voor een aantal van deze onderwerpen is aanvullend onderzoek nodig of moet het ontwerp nog ietwat geoptimaliseerd worden.

In de tussentijd wordt onderzocht of een integrale ontwikkeling (het westelijke én het oostelijke deel) van de Schalkwijker Buitenwaard mogelijk is. Met name het optimaliseren van het ontwerp in verband met de effecten op dwarsstroming heeft enige tijd gekost. Dwarsstroming is ongewenst voor de scheepvaart. Inmiddels is er een ontwerp dat op dit aspect voldoet aan de criteria van Rijkswaterstaat. U leest daar onder 'Ontwikkeling van de inrichtingsontwerpen' meer over.

In het milieueffectrapport (MER) wordt deze integrale variant in het onderzoek meegenomen. Op deze wijze kan bijvoorbeeld vroegtijdig onderzocht worden wat de effecten van de herinrichting van de hele uiterwaard zijn op waterstanden.

Vooralsnog wordt er in de onderzoeken rekening mee gehouden dat alleen de westelijke helft van de uiterwaard wordt heringericht. Het is dan ook de verwachting dat aan het einde van dit jaar alleen voor dit gedeelte vergunningen worden aangevraagd. In de tussentijd wordt hard gewerkt aan de onderzoeken en het milieueffectrapport. Voorafgaand aan het daadwerkelijk indienen van de vergunningsaanvragen organiseren wij nog een informatiemoment. Hoe dat moment eruit kan gaan zien, is afhankelijk van de Coronamaatregelen zoals die tegen die tijd gelden.

Geen vondsten bij archeologisch booronderzoek

In 2018 is archeologisch bureauonderzoek gedaan om te bepalen of er in het gebied waar tijdens het project wordt gegraven, archeologische vondsten te verwachten zijn. Er kon worden gesteld dat het waarschijnlijk was dat er vondsten uit de Vroege Middeleeuwen zouden worden gedaan. Deze verwachting geldt met name voor de hoog opgeslibde kronkelwaarden in het zuidoostelijke deel van het plangebied. Voor de laag opgeslibde kronkelwaarden is het minder waarschijnlijk dat er archeologische vondsten gedaan zouden worden.

Eind 2019 is inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Er zijn maar liefst 121 boringen gedaan om de archeologische verwachting te toetsen. Hieruit bleek dat onder de toplaag een overwegend intacte bodemopbouw voorkomt. Er zijn geen archeologische indicatoren, cultuurlagen of anderszins eenduidige aanwijzingen voor een mogelijke archeologische vindplaats aangetroffen.

Ontwikkeling van de inrichtingsontwerpen

In het op te stellen milieueffectrapport (MER) wordt voor verschillende inrichtingsvarianten onderzocht wat de milieueffecten zijn. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar de hoeveelheid grondverzet in combinatie met de effecten op geluid en luchtkwaliteit, en naar het effect van de herinrichting op de waterstanden (rivierkunde).

- Naar aanleiding van meerdere ontwerpessies zijn de inrichtingsontwerpen op een aantal punten aangepast:
- Bij de twee inrichtingsvarianten (A en C) die verbonden zijn met de Lek is ter hoogte van de instroom vanuit de Lek een bekleding van stortsteen toegevoegd. Hiermee wordt erosie voorkomen.
 - Bij de inrichtingsvarianten die verbonden zijn met de Lek (A en C), verliest de zomerkade (voor een deel) haar functie. Het waterschap gaat de kade dan ook niet meer als zodanig beheren. Doordat het water vanuit de Lek na de herinrichting eerder tegen de dijk staat, vraagt het waterschap een verhoogd onderhoudspad langs de teen van de dijk. Dit is ingepast in de betreffende varianten.
 - In verband met de effecten op dwarsstroming is er in variant A voor gekozen om de geul niet aan te sluiten op het de bestaande plas met het oobios.
 - Het geulenpatroon is bij alle inrichtingsvarianten aangepast, zodat er geen lastig te beheren eilanden ontstaan.

Voorkeursvariant

Inrichtingsvariant A is de voorkeursvariant. De effecten op de dwarsstroming zijn in deze variant namelijk nihil ten opzichte van inrichtingsvariant B. Dat is een belangrijk criterium vanuit Rijkswaterstaat. Omdat het oostelijke deel van de buitenwaard nog landbouwkundig in gebruik is, houden we het water daar weg en is inrichtingsvariant C niet uitvoerbaar.

“Samen komen tot een goed ontwerp, daar krijg ik energie van”

Interview met Marloes Springer van ingenieursbureau Lievense

Met het plan voor de Buitenwaard komen verschillende doelstellingen samen: natuurontwikkeling onder invloed van de rivier, (extensieve) recreatie en hoogwaterveiligheid. Daarbij zijn verschillende partijen betrokken. Hoe zorg je ervoor dat er vanuit alle wensen en ideeën een haalbaar plan wordt gemaakt dat aan alle wensen en voorwaarden voldoet? Daarin is Marloes Springer van ingenieursbureau Lievense gespecialiseerd.

Jullie zijn een ingenieursbureau. Wat houdt dat precies in?
“Wij adviseren over en maken ontwerpen voor allerlei projecten op het gebied van bouw, infrastructuur, water en milieu. Heel breed dus. Het gaat van bruggen en sluizen tot milieuonderzoeken en ontwerpen voor gebiedsontwikkelingsprojecten. Zelf ben ik gespecialiseerd in projecten op het raakvlak van water en omgeving. Daarbij kan het gaan om natuurontwikkeling, zoals in het geval van de Buitenwaard, maar het kan ook gaan om recreatie of dijkversterking. Dan helpen we gebiedsontwikkelaars als K3, maar ook bijvoorbeeld Rijkswaterstaat of Staatsbosbeheer, met het realiseren van projecten.”

Hoe ziet jouw rol eruit?
“Vaak zijn in een gebied verschillende partijen betrokken. Dat is ook in de Buitenwaard het geval. Iedereen kijkt vanuit zijn of haar invalshoek naar zo’n gebied. Dat betekent dat er verschillende doelen zijn en daarbij horen verschillende wensen en ideeën. Mijn taak is om met alle betrokkenen te komen tot een haalbaar ontwerp. Dat is puzzelen, maar dat vind ik ook direct het leukst aan mijn werk. Op zoek gaan naar de gezamenlijke belangen, de vertaalslag te maken van heel technisch naar heel praktisch en er uiteindelijk een mooier stukje Nederland van maken. Daar krijg ik energie van.”

Wat zie je als de grootste uitdagingen voor de Buitenwaard?
“Een grote, maar hele leuke uitdaging is de veelheid aan wensen en ideeën waar ik het net over had. Een andere uitdaging is dat je continu het grotere geheel moet overzien.

Als je op een bepaalde plek een maatregel uitvoert, heeft dat gevolgen voor een andere plek. Bijvoorbeeld het graven van een geul. Dat zorgt er aan de ene kant voor dat de natuur zich kan ontwikkelen, maar het kan aan de andere kant ook invloed hebben op de waterstand in de rivier. Daar zou de binnenvaart last van kunnen krijgen. We gaan dan op zoek naar wat er mogelijk is. Het gaat dus altijd om de balans tussen dat wat je graag zou willen en dat wat ook echt kan en is toegestaan.”

Waar begin je dan precies?
“Het is voor mij het meest belangrijk om het gebied te leren kennen. Letterlijk met de voeten in de klei te gaan staan. Hoe ligt het gebied? Hoe ziet het eruit? Hoe past het in de totale omgeving? Wie zijn de omwonenden? Wat zijn hun wensen? Wat verandert er voor hen? Welke randvoorwaarden hebben de overheden? En er zitten boeren. Hoe zitten zij erin? Van daaruit start je een proces op.”

Wat is je wens voor de toekomst?
“Door de Buitenwaard anders in te richten gaan we veel meer rijkdom qua natuur, vogels en andere dieren terugkrijgen. Maar het is nu ook al best een mooi gebied met verschillende weidevogels die hier hun plek vinden. We moeten goed blijven uitleggen wat we van plan zijn, hoe we dat gaan doen en dat het echt een heel mooi resultaat gaat opleveren. Mijn wens is dan ook dat we dát goed voor het voetlicht kunnen brengen en dat we met alle betrokkenen tot een nog mooiere Buitenwaard gaan komen.”

Onderzoek naar stikstofdepositie en PFAS

In de planvorming is bewust een aantal onderzoeken eerst gedaan om te kijken in hoeverre deze van invloed zijn op de haalbaarheid van het project.

Stikstofdepositie
Het afgelopen jaar was het onderwerp stikstof volop in het landelijk nieuws. Met het sneuvelen van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), moest het onderdeel stikstofdepositie¹ voor de Schalkwijker Buitenwaard opnieuw worden beoordeeld. Vanwege de nabijgelegen

Natura 2000-gebieden Kolland & Overlangbroek en Rijntakken is het onderzoek naar stikstofdepositie meteen uitgevoerd. Door de verwachte uitstoot van het project te verrekenen met het huidige agrarisch (mede)gebruik, is er netto sprake van een afname van de stikstofdepositie.

PFAS
Om het grondverzet binnen het gebied mogelijk te maken wordt een waterbodemkwaliteitskaart opgesteld. Sinds kort is het hierbij verplicht om grond te analyseren op de

stofgroep PFAS. Dit onderzoek is gecombineerd met de boringen die voor het archeologisch onderzoek moesten worden uitgevoerd. Dit onderzoek levert naar verwachting geen beperkingen op voor het beoogde grondverzet, omdat de bovengrond en onvermarktbaar klei die wordt afgegraven in het projectgebied blijft. Er vindt dus geen verandering in PFAS waarden plaats in het gebied.

¹ De hoeveelheid stikstof die vanuit de lucht in natuurgebieden terecht komt.

Ecoloog in de Schalkwijker Buitenwaard

Interview met Allard van Leerdam

“Hoe kun je toewerken naar een inrichting waarbij zo goed mogelijk de ecologische potenties van het gebied tot zijn recht komen, en waarbij je ook de recreatieve en cultuurhistorische potentie meeneemt. Hoe leg je die puzzel het best? Dat is waar ik me mee bezig hou.” Aan het woord is Allard van Leerdam, ecoloog van Staatsbosbeheer en betrokken bij de planvorming voor de Schalkwijker Buitenwaard.

Allard, wat doe je als ecoloog?
“Ik doe verschillende dingen, maar ik ben nu het grootste deel van de tijd bezig met het maken van beheerplannen voor gebieden. Dat doen we in werkgroepen. In zo’n beheerplan schrijven we op wat de beste maatregelen zouden kunnen zijn om in te spelen op een bepaalde situatie en te komen tot de gewenste ontwikkeling van een gebied. Dat doe ik vooral voor de omgeving van Utrecht, dus ook voor de Buitenwaard.”

Dat klinkt als veel kantoorwerk...
“Ja dat is het ook wel. Dat verwachten mensen misschien niet, maar mijn werk speelt zich voor een groot deel binnen af. Maar ik ga zoveel als mogelijk naar buiten.”

Hoe kijk je als ecoloog naar de Buitenwaard?
“Het is nu al een mooi gebied, maar het bestaat vooral uit grasland dat als polder wordt beheerd. Het is dus een gemanipuleerde waterhuishouding, nog helemaal gericht op het vroegere agrarische gebruik. De natuurdelen die in eigendom van Staatsbosbeheer zijn, beheren we zo goed mogelijk. Dat is wel lastig omdat het gebied lagere waterstanden heeft dan zou moeten, als je het vanuit de natuur bekijkt. De natuur kan zich daardoor maar beperkt ontwikkelen. Vanuit Staatsbosbeheer hebben we het droombeeld van een complete uiterwaard die onder directe

invloed van de rivier staat. Daarvoor zou het gebied voor een groot deel verlaagd moeten worden. Er is nu één hele mooie plek waar dat in het verleden ook is gebeurd. Dat belooft wat, want dat is hoe het hele gebied zou kunnen worden.”

Je noemde het ontwikkelen van een gebied een ‘puzzel’. Is het lastig om die hier te leggen?
“Ja, dat is vaak een flinke uitdaging. In Nederland zijn de verantwoordelijkheden over veel partijen verdeeld. Als je kijkt naar de Buitenwaard bijvoorbeeld, daar zijn onder andere Staatsbosbeheer, gemeente, waterschap, Rijkswaterstaat en provincie bij betrokken. Het is belangrijk om tot een goede afstemming te komen met alle partijen. Daar hebben we als Staatsbosbeheer en K3 de afgelopen tijd al veel energie in gestoken. Dat vind ik wel erg inspirerend; dat het in de Buitenwaard lukt om met elkaar energie, middelen en visies vanuit verschillende invalshoeken bij elkaar te brengen. Op veel plekken leidt dat tot een impasse, maar hier lijkt dat juist heel goed te gaan.”

Wat is je wens voor de (nabije) toekomst?
“Dat we een stapje terug kunnen gaan in de ontwikkelingsgeschiedenis. We hebben het gebied naar de hand van de mens gezet, we moeten weer terug naar de situatie zoals die daarvoor was, naar een gebied dat ademt met de rivier. En dan is mijn grotere wens dat het gebied onderdeel wordt van het grotere natuurnetwerk. In de omgeving is ook Utrechts Landschap aan het werk. Het zou mooi zijn om de natuurgebieden straks met elkaar te verbinden. Je ziet zo’n netwerk zich overigens nu al vormen in uiterwaarden in de omgeving. Dat merk je ook aan het verschijnen van grotere diersoorten als de bever en de geleidelijke terugkeer van riviervissen. Het kan hier geweldig worden, en daar kijk ik erg naar uit!”

Planning

De komende tijd ronden wij de nog lopende onderzoeken af en werken we aan het milieueffectrapport (MER). Zodra deze zijn afgerond, organiseren we een informatiemoment voor de omgeving en andere betrokkenen. De vorm hiervan is uiteraard afhankelijk van de geldende richtlijnen. Hiernaast ziet u hoe de planning er in grote lijnen uitziet.

Concept MER gereed • Zomer 2020
Overige concept onderzoeken gereed • Zomer 2020
Informatiemoment omgeving • Rondom zomer 2020
Consultatie bevoegd gezag • Na de zomer 2020
Definitieve vergunningsaanvragen • November/december 2020
Uitvoering • Vanaf 2022

Laat van u horen!

De planvorming bevindt zich nog in de ontwikkelfase. Ruimte dus om goede ideeën in te brengen. Heeft u ideeën die volgens u nu nog missen, dan vernemen wij deze uiteraard graag. U kunt daarvoor contact opnemen met Iwan Reerink, projectleider van K3, via telefoonnummer 024 348 88 54 of via i.reerink@k3.nl.

Contact

Ook voor overige vragen en opmerkingen naar aanleiding van deze nieuwsbrief kunt u contact opnemen met Iwan Reerink. Hij staat u graag te woord.

Meer informatie over de plannen voor de Schalkwijker Buitenwaard kunt u vinden op www.k3.nl/projecten/schalkwijkerbuitenwaard.

